

JONNA PULKKINEN

MINERVA

JALLU

JONNA PULKKINEN

JALLU

Jaloviinan ja paloviinan historia

4. painos

Tämä kirja on kirjoitettu Suomen Tietokirjailijat ry:n,
Journalistisen kulttuurin edistämissäätiön ja Otavan Kirjasäätiön tuella.

www.minervakustannus.fi

© Jonna Pulkkinen ja Minerva Kustannus Oy, Helsinki

Kuvat
Kuvatiedot mainittu kuvien yhteydessä

Taitto
Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-312-568-1

Painettu EU:ssa, 2017

Omistettu Ukolle

INA[®]
mvin
Finland eil

LUOVIINA[®]
ADELBRÄNNVIN
Helsinki Finland e70cl

LUOVIINA[®]
ADELBRÄNNVIN
e70cl

Sisällys

<i>Esipuhe</i>	11
<i>Kuinka viina tuli Suomeen?</i>	13

Osa I Jaloviinan juuret

Jaloviinassa yhdistyy kaksi valmistustapaa

Tislauksen historiaa	18
Konjakki tislataan pannussa	21
Tislaus on taitolaji	22
Kirkkaat tislataan kolonnissa	24
Jaloviinan valmistus	25

Paloviinan valtakaudesta kieltolakiin

Paloviina saapuu Pohjolaan	33
Viina oli herrojen juoma	36
Viinaa aletaan verottaa	37
Rahvas löytää paloviinan	38
Paloviinan valtakausi	40
Ensimmäinen kieltolaki	41
Määräykset eivät ulottuneet Suomeen	42
Maaseudun viinanpoltto verolle 1731	45
Juopumusasetus 1733	46
Juopuminen ja kiroilu kiellettiin	48
Viinanpoltto-oikeus maaseudulla	50
Uusi kieltolaki ja toinen monopolisointiyritys	52

Viinanvalmistus siirtyy tehtaisiin	55
Paloviinan pientuottajat ahtaalle	58
Säädyt säätelevät tuontia	59
Kotipoltto kielletään	61
Raittiusliike murtaa sääty-yhteiskunnan	64

Kieltolaki 1919–1932

Kieltolaki hyväksytään	67
Brattin järjestelmä ja muut Pohjoismaat	69
Kieltolaki – vai kiertolaki	70
Kieltolain kyseenalaistaminen	71
Kieltolain valvominen	72
Ensimmäinen neuvoa-antava	75
Kaupunkilaisnaiset vastustivat kieltolakia	77
Kieltolakitiedustelut	78

Jaloviinan synty

Esimerkkinä Eau-de-vie	82
Kolmen tähden Extraa	83
Jaloviinan nimikilpailu	85

Jaloviina sotavuosina

Telaketjua juotiin eniten	89
Juopottelusta rangaistiin harvoin	91
Pimeää kauppaa	94
Tipaton tammikuu	96

Sotien jälkeen

Viinan hintaa ei nostettu	98
Jälleenrakennusajan Jallu	99
Olympialaisuoman taustalla Jallu-pommac	100
Jaloviinaa, perunajauhoa ja vettä	101

Jaloviina katoaa

Koskenkorva ja viinikampanja	103
------------------------------	-----

Osa II Jaloviina viihdekulttuurissa

Taiteilijoiden juoma

Jaloviina musiikissa	I 11
”Jalluahan on tämä, juu”	I 11
Jaloviina takahuoneissa	I 17

Jaloviina elokuvissa

Jallu rillumarei-elokuvissa	I 24
Perikatoon vievä juoma	I 26
Jallu elokuvissa 80-luvulta nykyaikaan	I 27

Jaloviina kirjallisuudessa

Kirjailijoiden lempijuoma	I 29
Muusa	I 31

Jallu 2000-luvulla

Akateeminen jaloviinaseura Jallu	I 35
Jallua ulkomailla	I 36
Kaatoryyppy	I 39
Jallu-challenge	I 40
Jaloviina-automaatti	I 42
Jallu-Harley	I 43
Tatuoinnit	I 44
Kossu vs. Jallu	I 45
Yksi vai kolme tähteä	I 47
Makutesti	I 51

Osa III Jaloviinaa lasissa ja lautasella – ja muita käden taitoja

Juomasekoituksia Jaloviinasta

Tulppion Tiskon Karhuntussu	I 55
Kuulalaakeri	I 56

Jaakko-kulta	156
Marttojen Punatähti	157
Lallin kumautus	158
Jallu-piimä	158
Jaloviina-iltamien antia	159
Punainen Perkele	159
Liukuri	159
Jallumuuli	159
Keihäsmatka	159
Kulinaristisia nautintoja	
MK-menu – Mikko Karvonen	160
Toripolliisin Jallu-menu	173
Jaloviina-menu – Jari Paananen	179
Käden taitoja	
Jallu-pussukka	183
Jallu-kämmekkät	189
Kiitokset	191
Viitteet	192
Lähteet ja kirjallisuus	203

Esipuhe

Alkoholi on aina ollut oiva vallan ja verotuksen väline, ja siitä on kerrottu erilaisia kaskuja, tarinoita ja hurjia legendoja. Alkoholia on käytetty lääkkeenä, osana riittejä ja rituaaleja, erilaisissa juhlissa, taistelutahtoa nostattavana eliksiirinä ja tuikkuna murheeseen. Sitä on käytetty aina myös väärin. Nautittu kerralla liikaa, väärässä paikassa ja väärään aikaan. Alkoholilla on tehty myös politiikkaa. Suomessa valtiolla on alkoholikaupan monopoli, jonka luonne on ristiriitainen. Alkoholia pitäisi käyttää valistuneesti ja kohtuudella sekä myydä niin, että valtio saa kaupasta voittoa. Välillä alkoholi on syntipukki, välillä taas Jeesuksen veri, riippuen puhujasta ja puhujan tarkoituksesta.

Alkoholi on mitä suurimmassa määrin mielikuvateollisuutta.¹ Suomessa tuskin mihinkään muuhun alkoholijuomaan liittyy niin monenmoisia tarinoita kuin Jaloviinaan. Jaloviina – Jallu, Jalmari, Sheriffi – korkataan keikkapaikan takahuoneessa, leffan kuvauspaikalla, metsällä, mutta ennen kaikkea hyvässä seurassa. Jallu vilahtelee leffoissa ja tv-sarjoissa, sitä juovat kirjojen henkilöhdhahmot ja siitä on kirjoitettu lauluja. Jaloviinan tarina nykyisenkaltaiseksi kulttijuomaksi on aivan omanlaisensa ja lähtee jo ajalta, jolloin Suomessa keitettiin viina kotitarpeiksi itse.

Oulunsalossa juhannusaattona 2013

Jonna Pulkkinen

Kuinka viina tuli Suomeen?

*V*anha Kehno istuskeli ikävissään helvettinsä portailla ja tuijotti autiota pihamaata koura leukaluuta vasten nojaten. Vanha Kehno oli niin ajatuksissaan, ettei osannut iloita edes reippaasti ritisten palavasta ikinuotiostaan, jonka paukahudukset yleensä kaikuivat Kehnon korvissa sulosointuina.

Nyt Piru-Perkele kuuli ja kuunteli jotain aivan muuta. Yläilmoista kantautui huilumaista, korkeaa veisua. Enkelit lauloivat taivaassa virsiä.

Miten helvetissä tuollainen ulina voi oikein houkuttaa ihmisiä tuonne ylös? Kehno pohti asiaa niin ankarasti, että hänen sorkkansa alkoi kutista ja korvista nousi savua. Hän ei ymmärtänyt.

Täällä on lämmintä ja kotoisaa, Piru mietti. Ja ihan kaikkein paras seura. Kaikki hieman laajemmin ajattelevat tulevat tänne, tarkoittivat he maan päällä sitten hyvää tai paha, Piru pohdiskeli.

Piru nousi portailta, asteli hieman autiolla pihamaallaan ja kääntyi sitten portista sisälle helvettiin. Tulialtaasta nouseva lämpö tuntui suloiselta, ja Kehno vetäytyikin hetkeksi hotjoogaamaan omalle tasanteelleen.

Meditaatiohetken jälkeen Piru oivalsi, mistä oikein oli kyse.

– Minä olen yksinäinen, hän huudahti ääneen.

Tulialtaassa leimuavat liekit jähmettyivät hetkeksi, kunnes taas roihusivat entistä kuumempina ja suurempina, ikään kuin lohduttaen.

–No mutta, hommataan tänne porukkaa! Jo vain se Piru keinot keksii, Perkele hihkasi, ja kas, sorkkakin heitti kutiamasta.

Piru pohti, että hänen täytyisi saattaa asiat sille mallille, että ihmiset huutaisivat Jumalan sijaan avukseen häntä, Saatanaa. Pitäisi siis keksiä jotain, joka tekisi ihmiset ensin iloluontoisiksi ja tyytyväisiksi, sitten riehakkaiksi, ja lopulta kateellisiksi ja kiukkuisiksi. Piru päätti nousta maan pinnalle toteuttamaan suunnitelmaansa.

Piru-Perkele naamioitui köyhäksi, puolisokeaksi ja köykkyselkäiseksi kulkuriksi. Ylleen Kehno puki vanhan säkintapaisen, jotta sai sorkkansa piiloon. Ajatuk-

set luistavat parhaiten liikkeessä, Piru ajatteli ja alkoi laittaa sorkkaa toisen eteen.

Matkaa tehdessään Piru kohtasi köyhän talonpojan ja rupesi juttusille, tarjoutui rengiksi. Talonpoika kieltäytyi vedoten köyhyyteensä. Piru lupasi, että jos talonpoika pestaa hänet avuksensa, alkaa leipä levetä ja mieli kevetä. Talonpoika otti Saatanan apurikseen ja Piru piti lupauksena: sadot onnistuivat ja talonpojasta tuli mahtava isäntä.

Satoa kertyi niin paljon, että talonpoika ei oikein enää tiennyt, mitä tehdä ylimääräisen viljan kanssa. Vaan Pirullapa oli suunnitelma. Kieroilla sanoilla se houkutteli isäntänsä tekemään viljasta taikajuomaa, jota sen valmistuttua isäntä riemuisaan tarjosikin koko kylälle.

Kaikki kyläläiset joivat aluksi uutta juomaa innoissaan ja tunsivat sen mieltä kohottavan vaikutuksen, mutta pian alkoi harmittelu: miksi vain juuri täällä isännällä oli näin hyvä renki? Ja tappelu oli valmis. Juuri tätä oli Vanha Kehno odottanut ja hihitellen se luikki takaisin helvetin kartanoonsa.

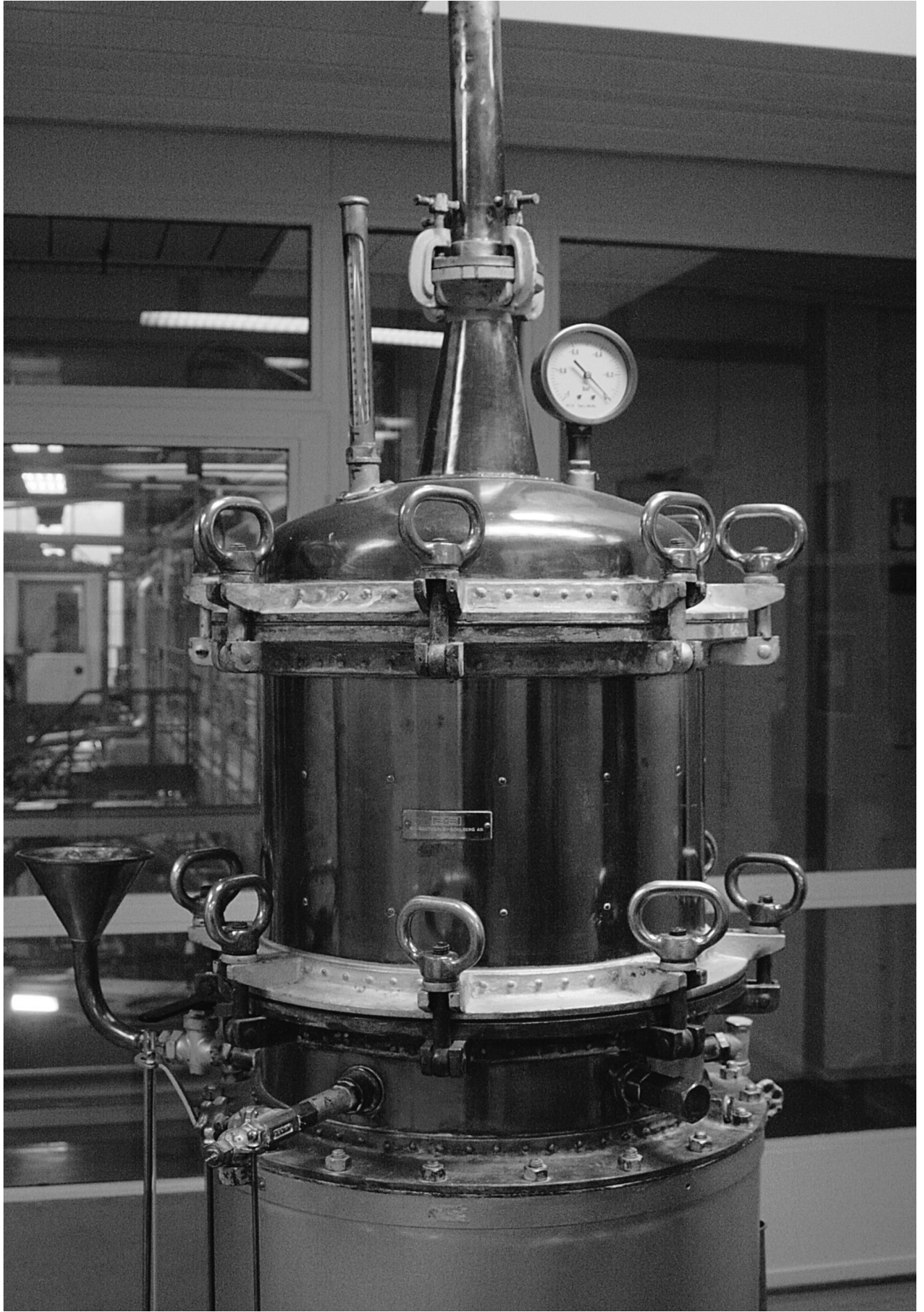
Niin viina tuli Suomeen.²

Osa I

JALIVIINAN JUURET

Suomi oli olutmaa ennen paloviinan saapumista Pohjolaan 1500-luvulla. Uutta asiaa alettiin pian säädellä lain ja asetuksin. Alkoholipolitiikka kiristyi tasaista tahtia. Itsenäisyytensä ensiaskeleet Suomi otti kieltolain vallitessa, mutta kieltolain päätyttyä uusi alkoholilaki mahdollisti kotimaisen alkoholituotannon. Tuolloin kehitettiin Jaloviinankin resepti. Jatkosota loi pohjan Jallun kulttimaineelle, mutta suosio ei sen jälkeen ole ollut aivan tasaista.

Suomalaisen kulttijuoman historia

Jaloviina – leikattu konjakki – on ainutlaatuinen juoma maailmassa. Suomalaisille se on koko kansan konjakkia, jonka kulttimaine on kulkenut sotarintamilta kirjallisuuteen ja rock-konserttien takahuoneista laululyriikkaan. Jallusta on tullut osa maamme kulttuurihistoriaa.

Jallu – Jaloviinan ja paloviinan historia on asian vaatimalla vakaavuudella kirjoitettu kirja juomasta, jota tarjottiin mm. jatkosodan rintamamiehille Mannerheimin 75-vuotispäivän kunniaksi kesällä 1942. Jaloviinalla oli kuitenkin esikuvansa jo ennen kuin sitä alettiin valmistaa vuonna 1932.

Kirja esittelee Jaloviinan ja paloviinan historiaa 1500-luvulta tähän päivään saakka. Runsaasti kuvitettu, arkistolähteisiin, haastatteluihin ja tutkimuskirjallisuuteen perustuva teos on kattava tietopaketti, jollaista ei Suomessa ole aiemmin julkaistu.

Jallua nautitaan hyvässä seurassa, pilke silmäkulmassa. Sen innoittamana on kirjoitettu kirjoja, sitä otetaan piiskaryypyksi konserttitalien takahuoneissa ja se juhlistaa tasalukuiset klaffihetket elokuvia tehdessä. Mutta kuinka Jaloviina on saavuttanut tällaisen kulttimaineen? Kysymykseen vastaavat mm. Vexi Salmi, Jouni Hynynen, Timo Rautiainen ja Reijo Mäki.

Jaloviina on myös oiva lisä erilaisissa drinkeissä ja ruuanlaitossa. Kirjassa esitellään menuja, joissa Jaloviina on oleellisessa osassa.

FM **Jonna Pulkkinen** on oululainen toimittaja ja vapaa kirjoittaja.

ISBN 978-952-312-568-1

9 789523 125681

Kansi Taittopalvelu Yliveto

68.27

www.minervakustannus.fi

minerva